

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

Уляна Шинкаренко <https://orcid.org/0000-0001-7625-1947>

УДК 502.3:627.8(477.42)

Олександр Крамаренко <https://orcid.org/0009-0003-9785-0641>

ПОШУКОВА СТАТТЯ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра географії України

Листування – ulya.shinkarenko11@gmail.com

Ключові слова: водні ресурси, рекреація, стратегія, громада, сталий розвиток.

Анотація: Багатофункціональна роль гідрологічних об'єктів визначається їх використанням у різних напрямках діяльності: водопостачанні, виробництві енергії, транспортуванні, рекреації тощо. Надурбанізація, темпи якої почали зростати у XX столітті, призвела до підвищення попиту на рекреаційні простори у XXI столітті. Взаємодія людини з водною екосистемою здійснює позитивний вплив на стан її організму. Так як міські жителі, мають переважно високий рівень стресу, через роботу та стиль життя. У рамках даного дослідження було розглянуто суспільні вимоги (доступ до водних ресурсів) та їх взаємозв'язок з підходами місцевої влади.

На прикладі міста Коростишів було оцінено наскільки добре розкрита тема гідрології в місцевій стратегії розвитку, а також дії, які можуть бути прийняті по відношенню до даного ресурсу. Встановлено, що в межах міста знаходиться 21 об'єкт площею 129 га та річки: Тетерів, Дубовець, Здвиж, Свинолужка. Інтеграція даних ресурсів в довгостроковий розвиток міста полягає у створенні водного маршруту по р. Тетерів разом з додатковими туристичними послугами. Проте, обстеження стану водотоку на придатність організації сезонного відпочинку показав, що берег річки вкритий різноманітною трав'яною рослинністю; на деяких ділянках міліє та заростає синьо-зеленими водоростями; забруднений сміттям та пластиковими відходами.

Відповідно аква-рекреаційну функцію у місті частково можуть виконувати штучні озера та затоплені гранітні кар'єри. У статті проведено дослідження структури водоресурсного потенціалу за період з 1984 по 2021 рік для ретроспективної оцінки розвитку водних ресурсів та їх окремих категорій, у розрізі 6 показників Global Surface Water. Найбільший вплив на головну водойму міста чинять: збудована між 1960-70 роками дамба (відсутнє виробництво електроенергії), викиди неочищених стічних вод з підприємств, відсутність моніторингу, забруднення твердими відходами тощо. Гранітні кар'єри і штучні водойми, утворені в результаті історичної промислової діяльності, мають відносно стабільні гідрологічні умови, що визначаються переважно опадами і підземним живленням. Таким чином, наявні водні об'єкти міста можуть бути включеними до рекреаційного водокористування, за умов поліпшення якісних характеристик.

1. ВСТУП

З початком російсько-української війни спостерігається зростання попиту на відпочинок поблизу водосховищ, озер та річок. Враховуючи те, що міжнародні подорожі стали частково обмеженими через фінансові проблеми, з якими стикнулися різні верстви населення, а також фактори логістики, мобілізації, психологічного стану, сьогодні формується нове ставлення до організації дозвілля, що дало поштовх до переорієнтації на внутрішній туризм та локальний відпочинок. Згідно з даними, попит на внутрішні туристичні напрямки зріс у 2,5 рази порівняно з довоєнним 2021 роком. Рекреаційні ресурси внутрішніх екосистем (озер, річок) набули значення як доступна альтернатива традиційному морському відпочинку, водночас виконуючи функцію психоемоційної стабілізації населення в умовах військового стану. Підтвердженням цього є численні приклади з туристичної практики останніх років. Так, у серпні 2025 року у напрямку Шацьких озер фіксувалися кілометрові затори, що призводили до багатогодинного очікування у дорозі. Масовість відпочинку на цій території підтверджують і прогнози: впродовж літнього сезону очікувалося близько 150-200 тисяч туристів, що свідчить про значний рівень рекреаційного навантаження. Туристичні портали та медіа, зокрема, Visit Ukraine, Ukrainky.com.ua, Funtime.com.ua регулярно публікують добірки озер, лиманів тощо підкреслюючи їхню красу, доступність, наявність інфраструктури та можливість організувати різні формати відпочинку від сімейного до активного молодіжного.

Традиційно водні ресурси виконували важливі функції (екологічна, енергетична) у соціально-економічному середовищі країни. Однак, у сучасних умовах посилилася роль водойм як об'єктів рекреації. На жаль, в Україні нормативна база щодо рекреаційних вод є ще не достатньо розвиненою. Статистика водокористування ведеться за основними категоріями: господарсько-питне, промислове і сільськогосподарське ([Khilchevskiy V., Hrebin V., 2022](#)). Відповідно до статті 59 Земельного кодексу України та статті 51 Водного кодексу України, водні об'єкти (як водний простір, так і їхнє дно) можуть надаватися виключно для рибогосподарської діяльності, культурно-оздоровчих, лікувальних, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт. Згідно з частиною 3 статті 122 Земельного кодексу України, районні державні адміністрації мають повноваження передавати земельні ділянки державної власності за межами населених пунктів лише для обмеженого переліку потреб, зокрема для ведення водного господарства, будівництва об'єктів соціальної інфраструктури (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо) та індивідуального дачного будівництва. Водночас вони не мають повноважень щодо передачі водних об'єктів в оренду ([Stashuk V. 2014](#)).

Для вивчення потенціалу водних ресурсів у наданні рекреаційних послуг населенню було обрано Коростишівську міську громаду. Це обґрунтовано, по-перше, її міським статусом, а по-друге - наявністю на території відомих гранітних кар'єрів, що нині затоплені. Перетворення місцевих водних об'єктів у рекреаційні простори дозволить розширити варіанти проведення відпочинку в місті. На разі до складу водогосподарського комплексу належить: ловля риби, купання, водопостачання. Відповідно органи місцевого самоврядування мають займатися напрацюванням заходів щодо раціонального водокористування як з боку місцевих жителів, так і з боку комунальних служб та підприємств.

Метою даної роботи є виявлення водних ресурсів на території громади та їх подальший аналіз, щодо можливих напрямів використання у рекреаційній діяльності. Для виконання поставленої мети було встановлено наступні завдання: охарактеризувати просторово-територіальне розміщення водойм; встановити поточний стан водних ресурсів та фактори порушення їх екологічного стану; визначити сучасне рекреаційне водокористування на штучних об'єктах; проаналізувати напрями використання водних об'єктів у нормативних документах по територіальній громаді. Об'єктом дослідження є водна екосистема, зокрема, її гідрологічний режим, екологічний стан та трансформаційні процеси, зумовлені як природними факторами, так і антропогенним впливом.

У. Шинкаренко, О. Крамаренко

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження стану водних ресурсів передбачає першочергову їх ідентифікацію серед інших видів землекористування. З цією метою було обраховано індекс NDWI (спектр каналів 3-5 для Landsat 8-9, [USGS](#)), що дозволив проявити на земній поверхні лише водні об'єкти. Для уточнення інформації щодо кількості та площі таких об'єктів було використано Стратегію розвитку Коростишівської міської ОТГ на період до 2027 року. Відповідно до представлення гідромережі міста було виокремлено пріоритетні цілі щодо використання поверхневих вод у різних видах діяльності. Окрім вже зазначеного документу було здійснено аналіз Плану дій сталого енергетичного розвитку і клімату Коростишівської ОТГ до 2030 року. У якому представлено перелік заходів щодо відновлення природного стану р. Тетерів. Зважаючи на потенціал, яким володіє територія – затоплені гранітні кар'єри, штучні водойми, річки, варто було дослідити нинішні можливості, з урахуванням історії розвитку цих ресурсів. З цією метою було використано технічні показники (6), які надаються в рамках Глобального набору даних ([Global Surface Water](#)) про поверхневі води Об'єднаного дослідницького центру. У результаті можна було відслідкувати загальні закономірності, що властиві водоймам як цілорічно, так і сезонно та визначити ділянки у яких ці зміни проявляються найбільш помітно. Враховуючи залежність між екологічним станом водних ресурсів та підприємствами кам'янообробної галузі, що переважають у місті, було використано Google Maps для просторового представлення виробничої спеціалізації.

Додатковими джерелами отримання інформації щодо гідрології міста були веб-ресурси туристичного спрямування з відгуками людей, що відвідали котрийсь з водних об'єктів, а також рішення Коростишівської міської ради про раціональне використання водних ресурсів ([2019](#)). У цілях дослідження рекреаційного потенціалу, поблизу водойм, було використано дані з iNaturalist, які надають інформацію про місцеве біорізноманіття: типи рослинності і тваринний світ. Відповідно методика дослідження передбачала декілька етапів, що мали забезпечити комплексну оцінку водних ресурсів громади через аналітичні (аналіз документів, обробка даних дистанційного зондування), емпіричні (картографування флори і фауни) та синтетичні (зіставлення ретроспективних змін у гідрографічній мережі) інструменти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Водні ресурси у стратегічному плануванні розвитку Коростишівської міської громади наразі не є її першочерговим «активом». Основний документ, що визначає вектор розвитку території містить інформацію щодо водної екосистеми лише у розділах «Коротка характеристика громади» (гідрографія-257 слів; гідрогеологія-330 слів; особливості туристично-рекреаційного потенціалу-70 слів) та Стратегічні, операційні цілі та завдання (Стратегічна ціль 1-Громада зростаючого добробуту-88 слів) ([Джерело](#)). Відповідно до проведеного аналізу змістового наповнення даних розділів, можна вказати на прогалини щодо оцінки екологічного стану, економічного значення, конкретних ініціатив спрямованих на використання водних ресурсів та розвиток інфраструктури для водного туризму. З інформації, наведеної у описі Стратегії, через місто протікає річка Тетерів (385 км²; з них - 8,25 км² у межах міста), правобережна притока Дніпра, та її притоки - річки Бистріївка, Мика та Дубовик. Окрім, великих річок територією протікають р. Дубовець, Здвиг, Свинолужка. Водні артерії разом з численними ставками (129 га, 21 об'єкт) утворюють складну гідрографічну мережу.

Також варто зазначити, що дії місцевої влади з приводу водних ресурсів прописані у Плані дій сталого енергетичного розвитку і клімату Коростишівської ОТГ до 2030 року ([Джерело](#)). У документі зазначається, що по відношенню до гідрологічних об'єктів буде прийнято ряд заходів.

Ціль 2. Поступове повернення річки Тетерів в наближений до природного стану) (2018-2025):

- ліквідація стихійних сміттєзвалищ у водоохоронних зонах; визначення меж прибережних захисних смуг та їх належне утримання;
- впорядкування та розширення зелених насаджень для захисту водних об'єктів;
- забезпечення функціонування системи державного моніторингу водних ресурсів;
- очищення поверхневих вод та догляд за водними об'єктами.

Ціль 3. Організаційні та інформаційні заходи з підвищення обізнаності населення щодо адаптації до кліматичних змін:

- проведення освітніх та інформаційних кампаній з ощадливого використання води;
- залучення грантових коштів та інвестицій у модернізацію водного господарства.

п.2.1.3.Водопостачання:

- основним джерелом водопостачання є 11 свердловин, які проходять знезалізнення перед подачею споживачам;
- у місті діє централізована система водовідведення, яка очищує стоки перед їх скиданням у річку Тетерів;
- довжина водопровідних мереж – 57,7 км, значна їх частина потребує оновлення;
- проблеми забруднення водних об'єктів пов'язані з скиданням неочищених стоків.

Отже, водні ресурси Коростишівської ОТГ мають потенціал, але їхнє використання потребує покращення якісного стану.

Просторова організація річкової мережі міста сформувалася під впливом як природних так і антропогенних факторів. До першої умови можна віднести те, що гідрографічна система відповідає історії формування геологічної структури, що відображена у рельєфі виходами кристалічних порід (піщані пагорби-дюни і вали) на поверхню. Відповідно певні ділянки міста мають невеликий ухил до долини річки Тетерів, що умовно ділить місто на дві частини. Людська діяльність, представлена через спеціалізацію міста на каменеобробній справі (переробка граніту) та будівельній промисловості (видобуток піску, глини, заготівля деревини) суттєво впливає на стан водних ресурсів. Географічний розподіл водних об'єктів свідчить про те, що у східній частині міста зосереджені елементи, що можуть становити інтерес, з точки зору рекреаційного використання, враховуючи їх доступність та естетичну привабливість. Тоді як у західній частині відбувається інтенсивне забруднення підземних вод, моніторинг за якими важко проводити, оскільки відсутні спостережні свердловини (див.рис.1). Водні об'єкти у цій частині міста не мають назв, що потребує додаткового узгодження з документами по земельним ділянкам на яких вони знаходяться. Поблизу цих об'єктів розташовані такі підприємства як: ТОВ ПВП «Гроно», ТОВ «Гран Мік», ДП «Коростишівський спиртовий комбінат» (має резервуар (озеро), прибережний водозабір, штучне водоймище, що прилягає до р. Гуйва), ТОВ «Моноліт», співробітники яких, ймовірно, використовують водні ресурси не за їх прямим призначенням. Підтвердженням чого може слугувати висновок ([2019](#)) від фахівця земельних відносин та екології Коростишівської міської ради про незадовільний стан річок та ставків. Відповідно у західній частині міста відбувається накопичення твердих побутових відходів (бут та пульпа) від підприємств каменеобробної галузі. Як наслідок недостатньо очищені стоки потрапляють до р. Тетерів як через промисловість так і систему міської каналізації.

Окрім, природних гідрологічних об'єктів в межах міста є кілька невеликих штучних об'єктів - озера на території Коростишівського міського парку, а також дамба, що у свій час вплинула на зарегульованість стоку р. Тетерів. Остання споруда слугує сполучною ланкою між центральною частиною міста та мікрорайоном Заріччя. Вважається, що дамба була побудована між 1960-ми та 1970-ми роками, хоча деякі місцеві жителі стверджують, що вона була збудована набагато раніше, у кілька етапів.

У. Шинкаренко, О. Крамаренко

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

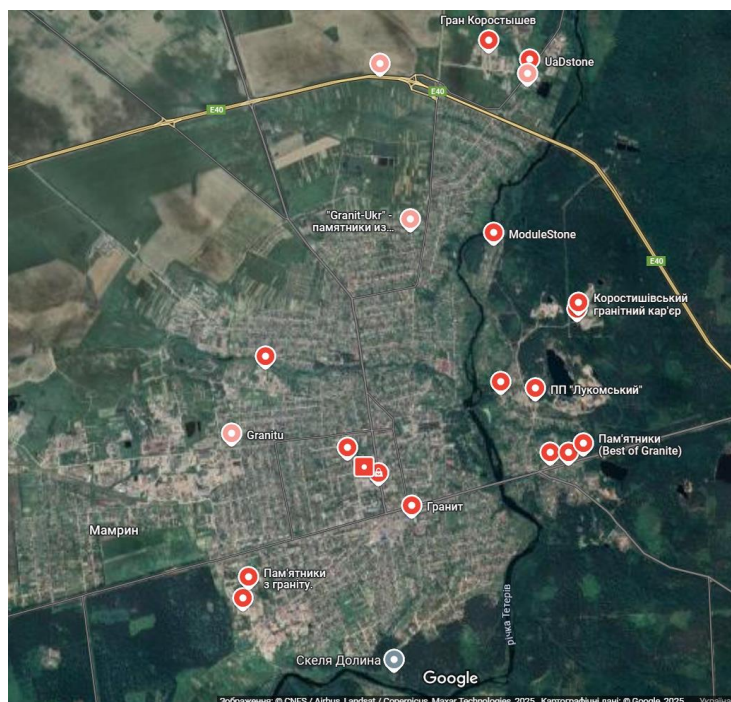

Рис. 1. Територіальне розміщення закладів з обслуговування каменеобробної галузі
(Джерело: Google Earth, станом на 2021 рік)

У 2015 році біля греблі планували побудувати малу гідроелектростанцію, яка могла б ревіталізувати споруду та забезпечити Коростишів додатковим джерелом енергії. У травні 2017 року міськвиконком навіть затвердив проект, але з незрозумілих причин він так і не був реалізований. При в'їзді до міста у напрямку м. Київ знаходиться гранітний кар'єр (рекреаційне урочище «Коростишівський каньйон», на захід по трасі E40/M06), що нині заповнений водою та не виконує свого безпосереднього призначення з видобутку сировини (див. рис.2).

На разі водні ресурси в межах міста виконують дуже мало функцій, серед яких базові - рекреація (необлаштовані місця відпочинку), питне водопостачання та частково рибальство, що практикується рибалками-любителями у водоймах, що не мають підтвердження відповідності свого гарного стану. До початку 2000-х років р. Тетерів була важливим місцем для відпочинку жителів (див.рис.3). Катання на човнах і катамаранах було звичайним видом організованого дозвілля, що сприяло культурному та соціальному життю міста. Береги річки слугували місцем збору людей, підвищуючи загальну якість міського життя. Однак в останні десятиліття, екологічний стан річки Тетерів значно погіршився. Сьогодні будь-яка спроба «дістатися» до води закінчується «зустріччю» з накопиченням мулу, заболоченням та загальним погіршенням якості води.

Враховуючи те, що місцеві жителі та приїжджі туристи з м. Києва, Житомира використовували дану територію переважно для відпочинку вихідного дня. Усі необхідні речі (намет; продукти харчування) для задоволення своїх потреб у якісному відпочинку люди брали з собою. Тому територія кар'єру немає того рівня благоустрою, який міг би приносити комфорт відвідувачам та кошти у громаду. Починаючи з літа 2022 року і до нині, коли в країні уведений військовий стан місцеві жителі почали активніше розвивати сферу послуг у цій місцевості, здаючи в оренду дошки для серфінгу та інші товари для водних видів спорту. Поруч з кар'єром розташовані два озера, з послідовними назвами Перше та Друге озеро. Перше озеро, раніше (до 2014 р.) використовувалося містянами для купання, ловлі риби тощо. Проте, стан водойми завжди був незадовільним для здійснення будь-якої діяльності, окрім фотографування поблизу мальовничого листяного лісу.

У. Шинкаренко, О. Крамаренко

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

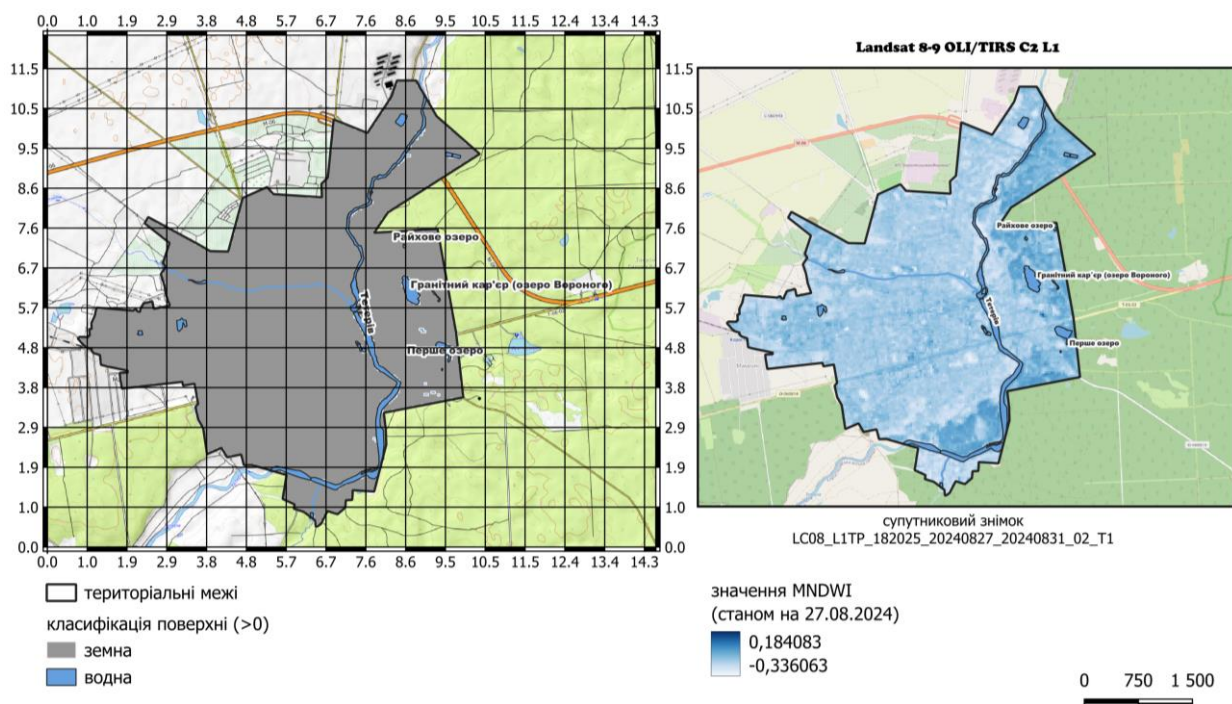
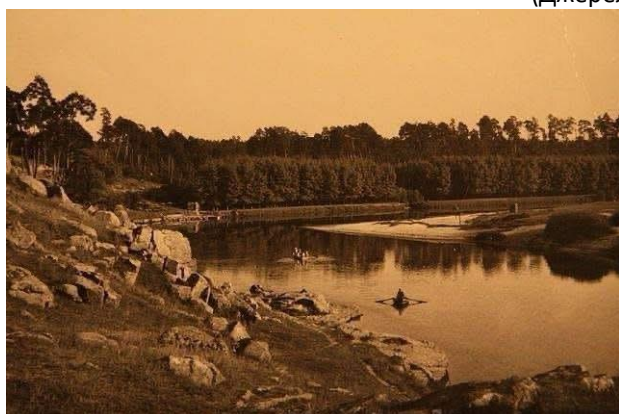
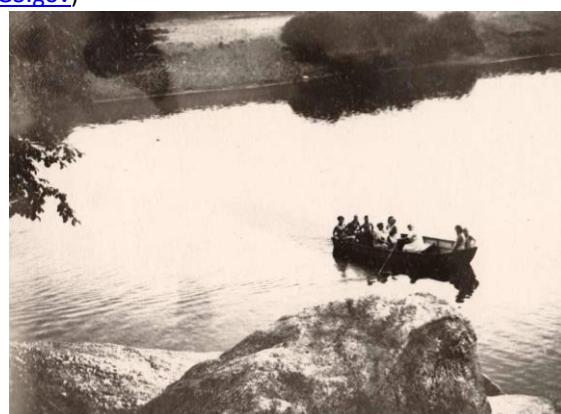

Рис. 2. Гідрографічна мережа в межах міста
(Джерело: [USGS.gov](https://usgs.gov))

а)

б)

в)

Рис.3. Основні види водокористування у напрямку рекреації на р.Тетерів:
а) 60-ті рр. ХХ ст.; б) 1960-1970-ті роки; в) Заріччя, 1960-ті роки

У. Шинкаренко, О. Крамаренко

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

Починаючи з 2023 року, озеро почали використовувати як пожежну водойму, підтвердженням чого може слугувати інформаційний знак поруч з облаштованим майданчиком для під'їзду транспорту. Друге озеро знаходиться на території відпочинкового комплексу «Чарівне озеро» та використовується для надання послуг з оренди катамаранів, плавання та риболовлі. По іншу сторону траси знаходиться Райхове озеро (колишній гранітний кар'єр), що використовується для скелелазіння (досвідчені альпіністські групи; початківці-діти та дорослі) та має декілька тренувальних маршрутів для підйому. На відстані декількох сотень метрів знаходиться більший, за уже згадані гранітні кар'єри-озеро Вороного (похідне від прізвища засновника).

Враховуючи сучасну політику місцевих органів влади, можна відзначити їх готовність до сталого управління водними ресурсами. У [Стратегії](#) міста в *Операційній цілі 2.3. Розвиток якісних туристичних місць та організація змістового дозвілля* зазначається, що органи самоврядування хочуть об'єднати надавачів туристичних послуг для спільного продажу туристичних послуг в межах маршруту по руслу річки Тетерів. Наміри місцевої влади з одного боку демонструють готовність до відродження «річкової рекреації», а з іншого показують, як довготривала відсутність заходів щодо підтримки водойми у хорошому стані може призвести до повної втрати розвитку річкового напрямку. На разі можна констатувати те, що першочергові заходи мають бути націлені не на рекреаційну сферу, а на запобігання подальшій деградації водної екосистеми. Не заважаючи на те, що у літній та зимовий сезон місцеві жителі використовують річку для вилову риби, а дітлахи за умов територіальної близькості до центру міста приходять сюди поплавати. Відсутність належного укріплення берегів, ступінь забруднення повністю унеможливають безпечний відпочинок. Дані про забруднення річки Тетерів у Коростишівському районі за останні роки відсутні у відкритому доступі, однак проблема з її незадовільним станом існує дуже давно. Згідно з матеріалом українських науковців (2024), що міститься у публікації «Assessment of heavy metal content in water bodies of Zhytomyr Oblast» основними джерелами забруднення річки є Коростишівське міське комунальне підприємство «Водоканал» та Коростишівський спиртовий комбінат. У 2013 році концентрація марганцю в річці досягла найвищого зафіксованого значення - 0,068 мг/дм³, що значно перевищує нормативні показники, тоді як найнижчий рівень був зафіксований у 2012 році - 0,022 мг/дм³. Крім того, дослідження показало, що концентрація заліза в річці також перевищує гранично допустиму концентрацію (ГДК), що свідчить про явний антропогенний вплив. Найвищий рівень спостерігався у 2010 році, досягнувши 0,47 мг/дм³, тоді як у 2012 році концентрація тимчасово знизилася до 0,3 мг/дм³. Присутність важких металів, таких як свинець, кадмій і ртуть, у водоймах викликає особливе занепокоєння через їхню токсичність і стійкість у навколишньому середовищі. Ці елементи можуть накопичуватися в тканинах водних організмів, що призводить до біоаккумуляції та біомагніфікації в харчовому ланцюгу. Місцевим жителям, які продовжують використовувати річку для різних видів діяльності, варто усвідомити, що тенденція до зростання рівня забруднення є актуальною вже більше 20 років. До того ж поклади гранітів поблизу водойм, або ж їх присутність у самому водному середовищі створює додатковий ризик для здоров'я людей. У різних дослідженнях можна зустріти інформацію про те, що граніти природно містять радіоактивні хімічні елементи, такі як уран, торій і радон.

Тож питання управління водними об'єктами в межах громади є одним з ключових при векторі руху до сталого розвитку. Для того, щоб відслідкувати динаміки змін не тільки по якісним характеристикам водойм, але також врахувати хід розвитку кількісних параметрів гідрографії було використано дані з ресурсу [Global Surface Water](#). За допомогою набору тематичної інформації, що охоплює період з 1984-2021 рік вдалося візуалізувати наступні ознаки водних ресурсів (6) (див.рис.4): частота водного покриття (occurrence); інтенсивність змін поверхневих вод (change); внутрішньорічна зміна водної поверхні (seasonality 2021);

У. Шинкаренко, О. Крамаренко

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

повторюваність появи води (recurrence); сезонність коливання води (transitions); (не) наявність водної поверхні (maximum extent).

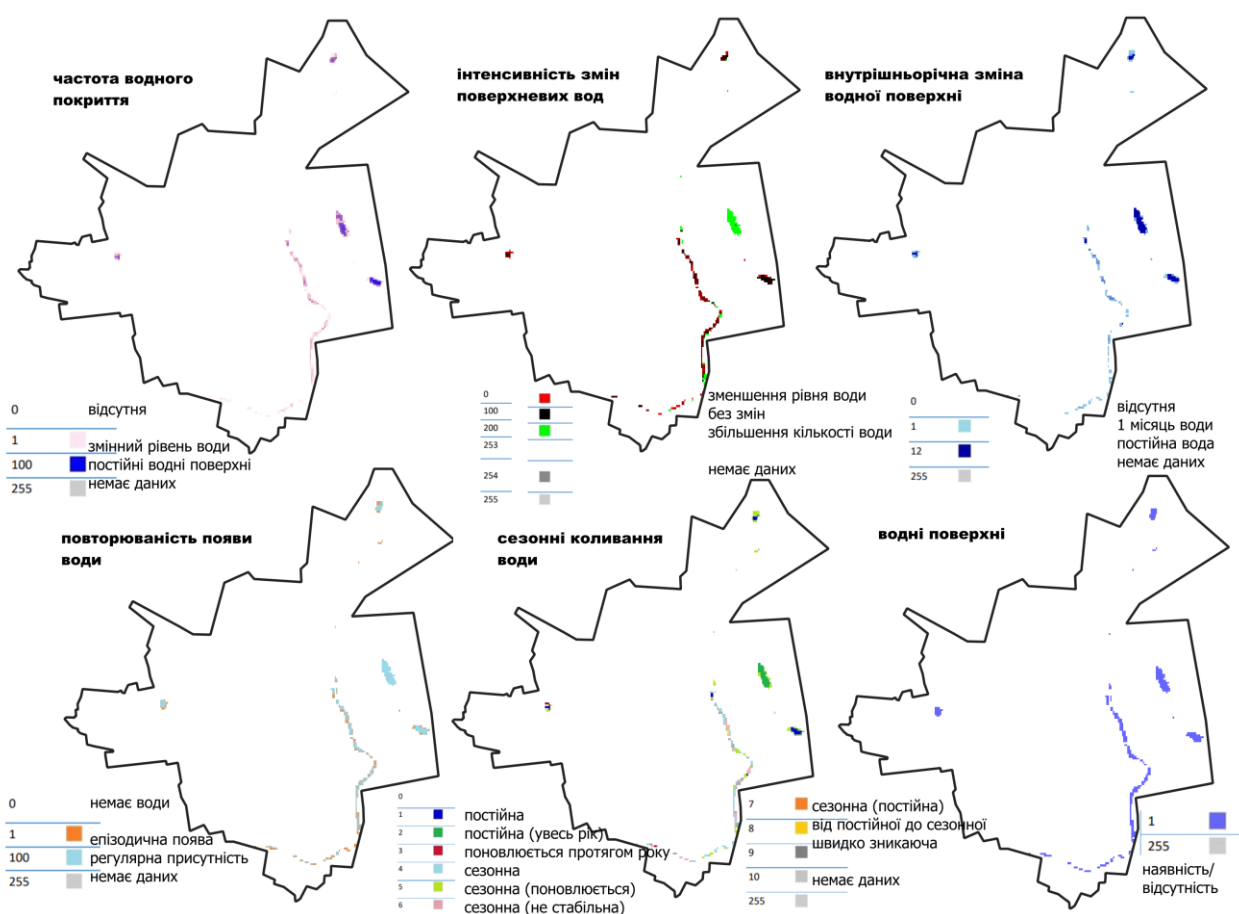

Рис. 4. Дані про виявлені водні поверхні у місті

(Цитувати: J.-F. Pekel et al (2016). High-resolution mapping of global surface water and its long-term changes Nature. Vol. 540, no. 7633. P. 418–422. DOI: <https://www.nature.com/articles/nature20584>)

Отримана інформація про зміну поверхневих вод протягом 37 років дозволила зробити наступні висновки. По-перше, частота присутності води була майже не змінною для закритих водойм, таких як затоплені гранітні кар'єри, штучні озера. Адже їх водний баланс відзначається співвідношенням надходження води з опадів та підземних джерел та втрат за рахунок випаровування й інфільтрації. Річка Тетерів мала більш нестабільну динаміку через складніший процес водообміну: сезонні коливання (весняне водопілля, літня межень), кліматичні фактори (посухи, дощі), антропогенний вплив (регулювання гідротехнічними спорудами, скид стічних вод). Інтенсивність змін кількості води відображає суттєве зниження у межах річки, що пов'язано з впливом на неї комплексу природних та техногенних факторів. Найбільш помітні зміни відбулися у Коростишівському кар'єрі (50.3235, 29.0789), який почав наповнюватися водою лише після закінчення розробки у 1990 роках (див.рис.5).

Решта показників відображають закономірності, що є властивими для більшості водних об'єктів. Варто зазначити, що річка Тетерів потребує додаткового гідроекологічного моніторингу сучасного стану, якщо місцева влада має наміри, щодо її використання в рекреаційних цілях. Існуючі кар'єри та штучні озера також потребують більше природоохоронних заходів, що будуть спрямовані на відновлення рослинності по берегах водойм, регулювання рекреаційного навантаження, утилізацію накопиченого сміття в лісопосадках.

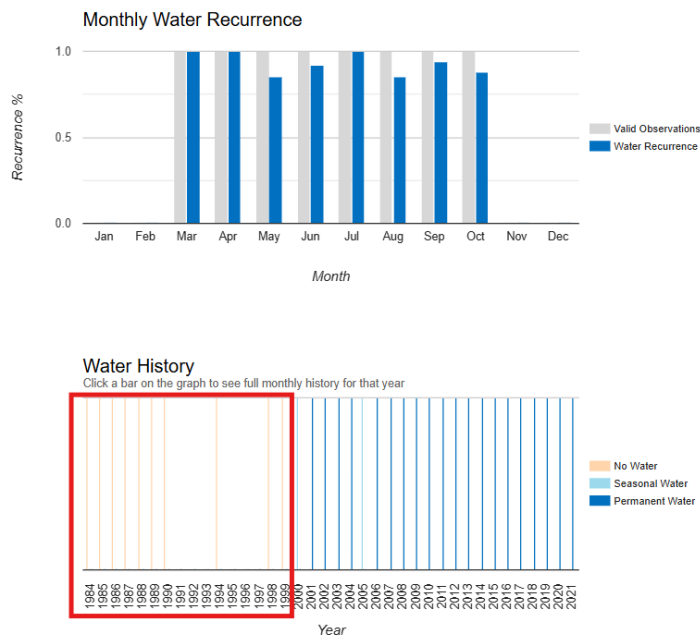

Рис.5. Зміна водної поверхні в межах Коростишівського гранітного кар'єру (озеро Вороного)

Отже, проведений аналіз зміни рівня води демонструє гідрологічні відмінності між природними проточними системами (річки) та статичними водоймами (ставки, затоплені кар'єри). Періодичні коливання та сезонні зміни найбільш виражені для р. Тетерів, де відбувається постійний рух води. Штучні водойми, що є більш ізольованими від прямих джерел впливу, частіше зазнають забруднення від місцевої діяльності.

Вивчення рослинності поблизу водойм є важливим елементом щодо ефективного використання водних ресурсів різними категоріями населення, а також заходів, що можуть застосовуватися для захисту водних екологічних систем. За допомогою програми iNaturalist було систематизовано інформацію щодо місцевого біорізноманіття та локалізацію поблизу водойм. Загалом місцевими жителями або ж іншими особами, що зацікавлені в темі дослідження навколишнього середовища було зареєстровано 240 видів, з них 165 представників рослинного та 75 тваринного світу (див.рис.6).

Інтеграція водної екосистеми з прибережною рослинністю надає можливість розвивати різні види послуг від рекреаційних до освітніх та природоохоронних. Залучаючи молодь не лише до пасивного користування ресурсом, але й до дослідження ландшафтно-гідрологічних особливостей території. З'являється можливість для практичного вивчення території та апробації теоретичних знань з природничих наук у реальних умовах. Процес моніторингу місцевих видів показав, що серед рослин зустрічаються: анемона жовтецева, півники болотяні, лепеха звичайна, настурція лікарська, ряст щільний, фіалка запашна тощо.

Згідно з характеристиками умов зростання цих видів, можна зауважити їх вологолюбність, а також те, що більшість з них мають лікарські властивості. Тваринний світ представлений такими видами: очняк волове око, вусач-шкіряник, крайовик щавлевий тощо. Таким чином, місцевість біля водойм має доволі високу біологічну різноманітність, що позитивно впливає як на стабілізацію гідрологічних умов (зменшення ерозії, фільтрація) так і на створення сприятливого осередку для збереження біорізноманіття.

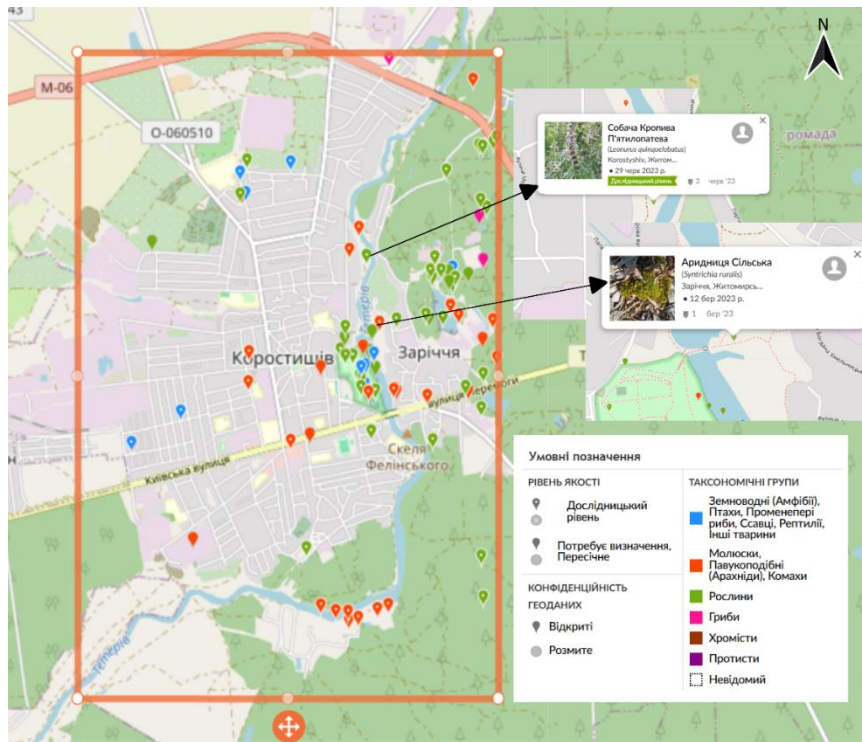

Рис. 6. Моніторинг біорізноманіття довкола водойм міста

5. ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що Коростишівська громада володіє значним потенціалом поверхневих водних ресурсів. Відповідно до місцевої стратегії розвитку гідрографія місцевості представлена 21 водним об'єктом (озера, річки, ставки, затоплені гранітні кар'єри). Територіально вони не є розосередженими, а підпорядковуються чітким закономірностям – на заході, де переважають промислові каменеобробні підприємства знаходяться ставки, що не мають зареєстрованих назв. Виходячи з відсутності офіційного статусу можна припустити, що працівники використовують їх в своїх господарських цілях. На сході міста, де до 1990 років активно розвивалася гірничо-промисловість, нині залишилися затоплені гранітні кар'єри, які місцеві жителі використовують для короткочасного відпочинку. Оскільки їх стан потребує значного покращення. Також у місті тече річка Тетерів, що у 90 роках ХХ ст. слугувала місцем для організації дозвілля усіх бажаючих, а на разі втратила більшість свої функціональних можливостей. Проведений аналіз поточного стану водних об'єктів показав, що найбільший вплив за останні десятиліття був саме від антропогенної діяльності, яка призвела до погіршення екологічної стійкості. Відсутність систематичного моніторингу, заходів щодо відновлення водних екосистем, забруднення від промислових підприємств, нині не дає змогу повноцінно використовувати цей ресурс для потреб місцевого жителя.

Згідно із пріоритетами місцевої влади, що вбачає використання водних ресурсів, насамперед, у рекреаційно-туристській сфері. Для початку головним завданням має стояти виготовлення документів для об'єктів, що не мають офіційного обліку. Послідуючі напрями досліджень мають бути спрямовані на аналіз взаємозалежностей між елементами рекреаційного комплексу та компонентами екосистеми. Результати цього дослідження є основою для подальшого вивчення рекреаційного водокористування на річці Тетерів та інших водних об'єктах. Напрацьовані матеріали сприятимуть розробці стратегічних програм сталого управління водними ресурсами, забезпеченню їх ефективного використання в рекреаційних та екологічних цілях. Застосовані дистанційні методи на етапах інвентаризації та попередньої оцінки водних ресурсів дозволили визначити просторову структуру та часову

динаміку досліджуваних водних об'єктів міста, а також візуально побачити ділянки, що мали відмінні від інших показники.

ЛІТЕРАТУРА

1. N. Mosiienko et al. (2024). Assessment of heavy metal content in water bodies of Zhytomyr Oblast. *Animal Science and Food Technology*. Vol. 15, no. 2. P. 107–118. <https://doi.org/10.31548/animal.2.2024.107>
2. Сташук В., Мокін В., Гребін В., Чунаров О. (2014). Наукові засади раціонального використання водних ресурсів України за басейновим принципом: Монографія, 250 с., Херсон. [Stashuk V., Mokin V., Hrebin V., Chunarov O. (2014). *Naukovi zasady ratsionalnoho vykorystannia vodnykh resursiv Ukrainy za baseinovym pryntsypom*: Monohrafiia, 250 s. Kherson]
3. Хільчевський В., Гребін В. (2022). Водні об'єкти України та рекреаційне оцінювання якості води: навч. посібник – К.: ДІА, 2022. – 240 с. [Khilchevskiy V., Hrebin V. (2022). *Vodni obiekty Ukrainy ta rekreatsiine otsiniuvannya yakosti vody: navch. posibnyk* – K.: DIA, – 240 s.]

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

4. *Global Surface Water*. (n.d.). [Джерело](#)
5. *iNaturalist*. (n.d.). [Джерело](#)
6. Земельний кодекс України: Стаття 122 [Zemelnyi kodeks Ukrainy: Statia 122]. (n.d.). [Джерело](#)
7. Користування водними об'єктами на умовах оренди [Korystuvannya vodnymy obiektyamy na umovakh orendy]. Kodeksy.com.ua. (n.d.). Statia 51. [Джерело](#)
8. На Шацьких озерах очікують 150-200 тисяч туристів. (07.07.2025). [Na Shatskykh ozerakh ochikuyut 150-200 tysyach turystiv (07.07.2025).] [Джерело](#)
9. План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Коростишівської міської об'єднаної територіальної громади. [Plan dii staloho enerhetychnoho rozvytku i klimatu Korostyshivskoi miskoi obiednanoi terytorialnoi hromady do 2030 roku]. [Джерело](#)
10. Рішення про виконання заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів на території населених пунктів Коростишівської міської ради [Rishennia pro vykonannya zakhodiv shchodo ratsionalnoho vykorystannia i okhorony vod ta vidtvorennia vodnykh resursiv na terytorii naselenykh punktiv Korostyshivskoi miskoi rady]. [Джерело](#)
11. Стаття 59. Право на землі водного фонду [Statia 59. Pravo na zemli vodnoho fondu]. Protocol. (n.d.). [Джерело](#)
12. Стратегія розвитку Коростишівської міської об'єднаної територіальної громади на період до 2027 року. [Stratehiia rozvytku Korostyshivskoi miskoi obiednanoi terytorialnoi hromady na period do 2027 roku]. [Джерело](#)
13. Тривожний відпочинок. Попит на внутрішній туризм зріс у декілька разів, у виграві — Захід України, Одеса програє. Куди українці подорожують під час війни (2023). [Tryvozhnij vidpochynok. Popyt na vnutrishnij turizm zris u dekilka raziv ... (2023).] [Джерело](#)
14. У напрямку Світязя — кілометрові затопи: курортний сезон у розпалі. (2025). [U napryamku Svitiazya — kilometrovі zatopy: kurortnyj sezon u rozpali (2025).] [Джерело](#)
15. Майновий комплекс ДП «Коростишівський спиртозавод». (2025). [Maynovyj kompleks DP «Korostyshivskiy spyrtozavod» (2025).] [Джерело](#)

Ulyana Shynkarenko, Oleksandr Kramarenko The role of recreational water use in urban self-government (Korostyshivska UTC)

Keywords: water resources, recreation, strategy, community, sustainable development.

Abstract: The multifunctional role of hydrological objects is determined by their use in various sectors, including water supply, energy production, transportation, recreation, and others. Over-urbanization, the pace of which began to accelerate in the 20th century, has led to an increased demand for recreational spaces in the 21st century. Human interaction with aquatic ecosystems exerts a positive effect on human health, particularly as urban residents generally experience high levels of stress due to work and lifestyle. Within the framework of this study, societal demands (access to water resources) and their relationship with local government approaches were examined.

У. Шинкаренко, О. Крамаренко

Роль рекреаційного водокористування у міському самоврядуванні (Коростишівська ОТГ)

Using the example of the city of Korostyshiv, it was assessed how well the topic of hydrology is covered in the local development strategy, as well as actions that can be taken in relation to this resource. It was found that there are 21 sites with an area of 129 hectares and rivers within the city: Teteriv, Dubovets, Zdvyzh, and Svyholuzhka. The integration of these resources into the long-term development of the city is to create a water route along the Teteriv River along with additional tourist services. However, a survey of the watercourse for its suitability for organizing seasonal recreation showed that the river bank is covered with a variety of grass vegetation; in some areas it is shallow and overgrown with blue-green algae; it is polluted with garbage and plastic waste.

Accordingly, the aqua-recreational function in the city can be partially fulfilled by artificial lakes and flooded granite quarries. The article studies the structure of water resource potential for the period from 1984 to 2021 to retrospectively assess the development of water resources and their individual categories, in the context of 6 Global Surface Water indicators. The main impact on the city's main water body is caused by the dam built between 1960-70 (no electricity generation), untreated wastewater discharges from enterprises, lack of monitoring, solid waste pollution, etc. The granite quarries and artificial reservoirs formed as a result of historical industrial activity have relatively stable hydrological conditions, determined mainly by precipitation and underground water supply. Thus, the existing water bodies of the city can be included in the recreational water use, provided that their quality characteristics are improved.